

Forsvarssjefens årlige tale i Oslo Militære Samfund

Takk for invitasjonen og godt nytt år!

Forsvarssjefens tale i Oslo Militære Samfund er en tradisjon, så er også temaet «Status og utfordringer i Forsvaret». Mye har skjedd i løpet av 2015, og mange utfordringer ligger foran oss – både i det korte og lange perspektivet.

Avfarende plass

Jeg la frem mitt fagmilitære råd (FMR) for den videre utviklingen av Forsvaret 1. oktober 2015. Dette rådet har blitt behørig kommentert de siste månedene, og innholdet tør være vel kjent. Rådet ligger nå i Forsvarsdepartementet og er et viktig bidrag til regjeringens arbeid med en ny langtidsplan for Forsvaret (LTP).

Jeg vil derfor legge hovedvekten i kveld på status innenfor viktige deler av Forsvarets virksomhet og avslutte med utfordringer i det korte perspektiv, som er vesentlige å ta for seg ved inngangen til ny langtidsplan for Forsvaret i 2017.

Før jeg går inn på tema, la meg følge opp på noen av punktene fra statsrådets tale i denne sal forrige mandag.

Jeg forstår meget godt at det fagmilitære rådet er politisk krevende. Nødvendige veivalg representerer et dilemma mellom ulike interesser, et sterkt forsvar versus øvrige samfunnsinteresser. Jeg forstår også at dette dilemmaet fortoner seg mer krevende i dag enn for seks måneder siden, på grunn av den økonomiske situasjonen og utsiktene for norsk økonomi.

Den økonomiske situasjonen endrer imidlertid ikke alvoret i Forsvarets situasjon. Skal vi løse dagens oppgaver i en ny sikkerhetspolitisk situasjon, kreves et økonomisk løft.

En fremtidig økonomisk tildeling til Forsvaret som er lavere enn anbefalingen i FMR, medfører en de facto nedbygging av dagens Forsvar. Bredden i strukturen må reduseres, oppgaver må fjernes, eller det må aksepteres en annen risiko for å løse Forsvarets oppgaver.

Forsvarsministeren sa det, og jeg har hevdet det i flere år, at Forsvaret er underfinansiert ut fra gjeldende langtidsplan. I denne langtidsperioden har det vært fokus på å opprettholde aktivitet på bekostning av beredskap. Med dagens sikkerhetspolitiske situasjon er nedprioritering av beredskap ikke lenger en akseptabel løsning.

Statsråden og jeg er samstemte langs hovedlinjene om Forsvarets status og utfordringer samt tiltakene som er nødvendige. Det er en «god avfarende plass», for å bruke hennes eget begrep.

Det fagmilitære rådet presenterer en helhet av militære evner og kapasiteter som gir et relevant forsvar for å løse dagens oppgaver i en ny sikkerhetspolitisk situasjon. Det er et nøkternt råd, da vi har redusert på kapasiteter og bemanning der det er mulig. Rådet krever en betydelig styrking av driftsbudsjettet de første årene. Det er det mest prekære behovet. Rådet anbefaler betydelige moderniseringer på materiellsiden i 20-årsperspektivet for å være relevant. Rådet anbefaler også betydelige innsparinger for å redusere kostnadene. Det innebærer nedleggelse av baser og arbeidsplasser, noe som naturlig møter motstand.

Det er en betydelig politisk utfordring våre beslutningstakere nå står overfor. Det verste som kan skje, sett med mine øyne, er at nødvendige beslutninger uteblir, eller at det vedtas en struktur som senere ikke blir finansiert.

Dersom utfordringen er for stor, må den deles opp og løses bit for bit. Det viktigste er å starte med det Forsvaret vi har og sørge for at dette virker optimalt.

Statsråden og regjeringen skal ta samfunnspolitiske hensyn når tiltakene vurderes. Det vil lede til andre konklusjoner i noen sammenhenger. Det lever jeg godt med, da det er slik våre roller og ansvar er fordelt.

Selv om utfordringene er betydelige, er det også mye som er meget bra i Forsvaret, og la meg bruke resten av tiden på det forholdet.

Etterretningstjenesten

Etterretningstjeneste har et godt renommé både nasjonalt og internasjonalt.

Det er flere grunner til det. For det første har vi opprettholdt både fokus og kompetanse om Russland. Etterretningstjenesten får anerkjennelse, også her nasjonalt og internasjonalt, både innenfor politiske kretser og militære kretser for de nøkterne analyser og de pålitelige konklusjoner som Etterretningstjenesten gir knyttet til utviklingen i Russland.

Det andre forholdet er nytenkende i understøttelsen av militære operasjoner. Etterretningstjenesten vektlegger å levere relevant og rettidig informasjon til våre styrker. Dette har utviklet seg gjennom våre operasjoner i Afghanistan. Sensorer, kompetanse og etterretningsprodukter er ført helt frem til de taktiske enhetene. Dette har bidratt til at avgjørende beslutningsgrunnlag fra Etterretningstjenesten har sikret vellykkede operasjoner og god styrkebeskyttelse for våre soldater.

Viktigheten og relevansen av etterretninger kan ikke overdrives i et moderne stridsmiljø. Derfor har også det fagmilitære rådet vektlagt satsning på etterretninger.

Dette er nødvendig, for Etterretningstjenesten har fått flere geografiske områder som de skal følge med på. Det er flere former for trusler som utfordrer oss. Til sist er det kortere varslings tid hvor behovet for å identifisere riktig de riktige indikatorene er blitt langt viktigere. Disse indikatorene må også følges tett for å sikre rettidig varslings.

I sum krever dette ny teknologi, ny kompetanse, flere systemer og flere medarbeidere i Etterretningstjenesten. Satsningen har startet, og allerede inneværende år vil «Marjata IV»

komme i aktiv tjeneste. Den økte satsningen på etterretninger i 2016 med en tilleggsbevilgning på 250 millioner kroner fra regjeringen og 120 millioner i omprioriteringer fra Forsvaret, er et bevis på dette.

Daglige operasjoner

Så over til de daglige operasjonene. Kjernen i våre daglige operasjoner er fortsatt overvåking, suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse.

Det er en viktig del av Forsvarets virksomhet. Myndighetsutøvelsen er også en støtte til samfunnet.

Regjeringens nordområdepolitikk vektlegger stabilitet med Russland i våre nordområder. Denne politikken er også samtidig en rettesnoren for hvordan vi utøver våre nasjonale operasjoner.

Min vurdering er at vi løser oppgavene på en god måte. Det er et tett og godt samarbeid mellom Forsvarets operative hovedkvarter og Etterretningstjenesten som sikrer at vi har god oversikt og god forståelse på aktiviteter i våre nærområder.

I de siste 18 månedene har vi hatt en endring i den sikkerhetspolitiske situasjon. Vi har observert økt maritim militær aktivitet fra Russland i våre nærområder. Denne økningen har ført til at forsvarssjefen økte vår nasjonale tilstedeværelse og vår evne til overvåking i 2015. Vi økte antall MPA-tokt, og vi doblet marinens tilstedeværelse i Nord-Norge sammenlignet med 2014. Dette ble finansiert internt gjennom omprioriteringer av andre områder. Jeg er derfor meget glad for regjeringens satsning i 2016, hvor de tilleggsfinansierer for å øke MPA- og ubåttaktiviteten i nordområdene.

Vår QRA, Quick Reaction Alert med F-16, er alltid på vingene for å identifisere russiske fly på vestlige tokt. For 2015 har omfanget vært noe redusert i forhold til tidligere år. Det er således ulikt det det man opplever i Østersjøen og i Svartehavsområdet.

Våre F-16 er aldrende. De har de siste årene blitt utsatt for sprekkdannelser ved to ulike tilfeller. Dette har ført til omfattende reparasjoner med tilhørende kostnader. For å sørge for operativ tilgjengelighet på disse flyene, så har Luftforsvaret, FLO og AIM (Aerospace Industrial Maintenance Norway) levert en kjempeinnsats. Eksempelet med F-16 er godt for å vise at den operative levetiden på moderne materiell er høyst reell. Forsøk på å utvide levetiden medfører øker kostnader, og vi får reduserte utnyttelse. Eller sagt enkelt «kostnaden per time går til himmels».

Forsvarets støtte til det sivile samfunn

Som nevnt i sted, er Forsvarets støtte til det sivile samfunn en del av daglige operasjoner.

Jeg registrerer fra media at det stadig fremmes ønske om at Forsvaret må støtte samfunnet mer. Min vurdering er derimot at vi bidrar allerede betydelig til det norske samfunn.

Kystvakten med sitt fiskerioppsyn og myndighetsutøvelse som i 2015 gjennomførte 1505 inspeksjoner, 131 søk- og redningsoppdrag, 81 slep og 3649 oppdrag for andre departementer og etater.

Grensevakten som patruljerer grensen mellom Russland og Norge utøves av vernepliktige. Ikke bare leverer de bidrag til Forsvaret med de kontrollerer også i henhold til Schengen-lovverk på vegne av justissektoren.

Redningstjenesten, som også sorterer under justissektoren, er på kontinuerlig beredskap. Dyktig og dedikert bemanning leverer denne tjenesten året rundt.

Innen eksplosivrydding støtter vi politiet med å fjerne eksplosiver, og i 2015 gjennomførte vi 339 oppdrag.

Og som kjent, har vi det siste året hatt to Bell 412-helikoptre i beredskap til justissektoren, både i Nord-Norge og i Sør-Norge. Disse brukes til transport, søk og redning, ambulanse – og i Sør-Norge også til kontraterror.

Heimevernet støtter alltid politiet i en rekke sammenhenger fortløpende gjennom året.

Det er en betydelig støtte vi yter til samfunnet med våre militære kapasiteter. Driften av Kystvakten alene er 1 milliard kroner per år eller 4 prosent av driftsbudsjett. I tillegg planlegger vi nå å erstatte Nordkapp-klassen, noe som vil trekke cirka 6 milliarder kroner ut av investeringsbudsjettet. Nordkapp-klassen er i dag 35 år, fartøyene er overmodne for utskiftning, vedlikeholdskostnadene øker, og den operative tilgjengeligheten blir mindre – akkurat som vi erfarer for F-16.

På den positive siden er nå NH90-helikoptrene operative i kystvaktrollen. Vi har fortsatt utfordringer med integrasjon mellom fartøy og helikopter. De ser nå ut til å være løst, og jeg forventer at vi får helikopter om bord snart. AW101, nye redningshelikoptre, er også i rute, og erstatning for Sea King er planlagt til 2018.

Operasjoner i utlandet

Så over til operasjoner i utlandet.

Deltagelsen i internasjonale operasjoner er viktig for Norge. Vi bidrar til å løse konflikter, vi får politisk innsyn, politisk påvirkning, og nasjonen Norge blir synliggjort i disse operasjonene. Det er altså et virkemiddel for å vise solidaritet med viktige samarbeidspartnere.

De norske bidragene er meget etterspurte. Dette er først og fremst på grunn av den profesjonalitet og kvalitet som våre offiserer og soldater viser i de ulike operasjonene.

La meg kommentere noen av de viktigste bidragene.

Afghanistan har vært det store internasjonale bidraget i 15 år. Vi er fortsatt til stede i Kabul, og operasjonen går nå under betegnelsen Resolute Support Mission. Det er et oppdrag hvor det er trening, assistanse og støtte som er hovedfokus.

Nato har redusert fra cirka 120 000 til 10 000 soldater i løpet av de to siste årene. Dette har dessverre gitt Taliban større handlingsrom, særlig på landsbygda. Det utfordrer de afghanske styrkene, og i noen sammenhenger også vestlige interesser og mennesker. Situasjonen er fortsatt svært krevende, og stridskontakter finner fortsatt sted, slik vi erfarte ved den spanske ambassaden i Kabul 11. desember i fjor.

Det er en positiv utvikling på de afghanske styrkene. De er kommet svært langt siden 2002 og frem til i dag, men fortsatt ser vi at vestlig støtte fortsatt er nødvendig. Den militære anbefalingen fra teateret er å fortsette med dagens nivå og bidrag for å sikre at vi ikke mister initiativet eller kontrollen til Taliban. Det norske bidraget i Afghanistan fortsetter ut 2016.

I Irak har vi vært til stede i et år. Oppdraget er å trene og støtte irakiske sikkerhetsstyrker. Det er disse sikkerhetsstyrkene som skal bekjempe ISIL. Vårt oppdrag, som en del av en stor allianse, skal øke sannsynligheten for suksess i bekjempelsen av ISIL. Norges oppdrag i Irak skal forlenges til mars 2017. Vi kommer til å kraftsamle vår innsats nord i landet. Regjeringen vil vurdere om vi skal styrke bidraget i Nord-Irak ut over det som er i dag, men fortsatt innenfor dagens ramme på 120 personell.

Vi har deltatt i vel to år i Mali med etterretningsbidrag i det som heter All Source Integration Fusion Unit. Dette er et nybrottsarbeid i FN-sammenheng og har vært vesentlig for at FN-styrkene i Mali (MINUSMA) skulle ha et best mulig bilde på en kompleks situasjon. Dette bidraget er nå terminert og erstattes av et bidrag med C-130 transportfly, også et viktig bidrag i et stort og ufremkommelig land som Mali.

Vår deltagelse i internasjonale operasjoner kjennetegnes nå av en rekke små bidrag. Vi er til stede i 10 operasjoner på 13 steder, men kun med 212 soldater.

Disse bidragene skal støttes med logistikk, IKT og ofte med etterretningsressurser. På flere av disse nisjeområdene strekkes strikken til bristepunktet både på materiell- og personellsiden.

Små bidrag gir også liten militær verdi. Kompetansen i retur til Forsvaret blir dermed relativt liten. Det er derfor min vurdering av vi bør prioritere, redusere antall og kraftsamle på prioriterte områder. Jeg tror det vil gi oss mer innflytelse. Det vil gi mer kompetanse tilbake til Forsvaret og det vil redusere belastningen på mindre miljøer slik vi erfarer.

Beredskap

Det er ikke bare pågående operasjoner, men også beredskap for krise/krig som er en av Forsvarets viktigste leveranser.

Beredskap har dessverre hatt lite fokus de siste 25 år. Dette gjelder både nasjonalt og i Nato. Gledelig er det at begge nå øker fokuset på dette området.

Vi ønsker å styrke beredskapen. Det er lett å si, men det kreves betydelig for å gjøre det. Det er enkelt å fastslå at vi må styrke beredskapen, men forstår vi hva det innebærer? Beredskap bryter vi ned i reaksjonsevne, tilgjengelighet og utholdenhet.

Reaksjonsevne er knyttet til når eller hvor raskt en enhet kan anvendes i oppdragsløsning, og dette er avhengig av hvor enheten er lokalisert, hvor lang tid enheten trenger for å bli klar i garnison/base og hvordan den kan forflyttes (mobilitet) til operasjonsområdet. Alle disse elementene er med på å definere reaksjonsevnen.

Tilgjengelighet knyttes både til teknisk og operative tilgjengelighet. Teknisk tilgjengelighet knyttes til at materiellet er klart, det er vedlikeholdt, vi har reservedeler og

alt det som hører med. Operativ tilgjengelighet er basert på at avdelingen er bemannet og at den innehar rett kompetanse for oppdraget, herunder om avdelingen er trent for operasjonen (alene eller sammen med andre).

Utholdenhet sier noe om hvor lenge bidrag kan stå i en operasjon og er begrenset av forsyninger (drivstoff, proviant, ammunisjon etc.), herunder reservedeler og eventuelle behov for erstatning av personell.

Alle forholdene er vesentlige når vi snakker om beredskap. Å styrke beredskapen betyr at helheten av alle disse elementene er bedret. Da er det viktig å identifisere på hvilke områder vi har den kritiske linjen. Det er først der tiltakene kan gi en effekt på styrket beredskap. Det hjelper ikke å opprettholde en teknisk tilgjengelighet på 14 dager dersom vi ikke har bemanning til enhetene.

Nasjonal beredskap

Det har vært min påstand over flere år at beredskapen bevisst er nedprioritert over lang tid. Vi har hatt fokus på internasjonale operasjoner. Vi har hatt få avdelinger med korte klartider og god bemanning.

Når vi har nedprioritert på de andre områdene er resultatet dessverre dårligere teknisk tilgjengelighet på andre enheter. Vi ser det i form av etterslep på vedlikehold og manglende reservedeler. Vi har dårlig operativ tilgjengelighet på store deler av strukturen. Den er underbemannet eller ikke bemannet i det hele tatt. Og vi har dårlig utholdenhet. Lagerbeholdningen tærer vi på, vi mangler ammunisjon og vi har ikke ekstra bemanning for de fleste systemer.

Det betyr at vi ikke kan bedre reaksjonsevnen uten at vi styrker både tilgjengeligheten og utholdenheten i den strukturen vi har.

Hvilke tiltak gjør vi nå for å styrke beredskapen? Vi prioriterer de beste avdelingene på bekostning av de svakeste. Det betyr at flere kan tilfredsstille kortere klar tid, ulempen er at de svakeste er enda lengre unna et tilfredsstillende nivå.

Det andre tiltaket vi er i gang med, er å redusere i ledelse, støtte og administrasjon og overføre bemanningen til den operative strukturen. Sjøforsvaret har startet, og høsten 2015 seilte vi de facto fire fregatter i flere uker. Forsvarsstaben følger etter, og jeg har anbefalt en rekke andre effektiviseringer innen ledelse, støtte og administrasjon i mitt fagmilitære råd. Neste skritt er å øke trening og øving for det operative personellet. Det krever aktivitetsøkning og dermed flere driftsmidler for dette formålet.

Innsatsforsvaret må virke hvis vi skal være relevante, og jeg var meget tydelig i min fagmilitære anbefaling om at driftsutfordringen var det viktigste å løse på kort sikt for å øke beredskapen i den strukturen vi allerede har. Det at den enkelte nasjon har orden i eget bo, er en forutsetning for at Nato skal opprettholde sin totale kapasitet og troverdighet.

Nato-beredskap

Det er ikke bare Norge som har hatt lite fokus på beredskap de siste årene. På lik linje med oss har også de fleste landene i Nato oppdaget at beredskap har vært forsømt, eller i det minste vært nedprioritert.

Nato-toppmøtet i Wales i 2014 tok for seg beroligelse og reaksjonsevne gjennom initiativ som henholdsvis Assurance Measures og Readiness Action Plan (RAP).

Beroligende tiltak er initiert i en rekke land på Natos østlige flanke. De er opprettholdt over de siste 18 måneder. Selv om bidragene er små, har det vist seg utfordrende å holde dem ved like, selv om USA har stått for majoriteten av dem. Norge har bidratt i perioden med land-, luft- og sjøstyrker.

Readiness Action Plan skal styrke reaksjonsevnen i Nato som helhet. Very High Readiness Joint Task Force (VJTF) er den hurtige reaksjonsstyrken. I 2015 utgjorde tyske, nederlandske og norske styrker i felleskap denne første initielle utgaven – en prøveklut for et nytt konsept. Telemark bataljon og hele den norske støttestrukturen gjorde en fantastisk innsats med å deployere avdelinger til Polen på kort varsel under øvelse Noble Jump i juni 2015. På alle områder viste Norge at vi har kvalitet og reaksjonsevne i Telemark bataljon, fullt på høyde med de to andre nasjonene. Slik sett var øvelsene og testene en suksess for oss, men alle tre nasjoner oppdaget at mye mangler innen interoperabilitet mellom nasjonene. Dette er noe Nato og nasjonene må vektlegge for at reaksjonsevnen og slagkraften skal være reell.

Iverksettelse av tiltakene i Nato har vist at planverket fra den kalde krigen i dag bygger på sviktene forutsetninger. Planverket blir derfor nå revidert. Vi er med i denne prosessen og påser at nasjonale- og Nato-planer harmoniseres. Dette er et omfattende arbeid som krever stor innsats fra Forsvarets operative hovedkvarter.

Aktiviteten de siste 18 måneder har utfordret Nato på forholdet mellom tilstedeværelse, beroligelse, avskrekking og provokasjon. Det er fin balansegang mellom disse effektene og tiltakene som benyttes. Bekymringen er at tiltak som er ment som en beroligelse, oppfattes som en provokasjon av den andre parten og utløser responderende tiltak som er starten på en negativ spiral. Balansegangen må relæres og beherskes. Her har Norge med sin kunnskap om Russland og erfaringer fra nordområdene viktig kompetanse å tilføre alliansen.

Kvalitet på norske styrker

Jeg har flere ganger her i kveld påpekt den gode kvaliteten i Forsvaret. Det kommer ikke av seg selv, men er et resultat av riktige prioriteringer og hardt arbeid over tid. Som liten nasjon vil sjelden kunne hevde oss basert på kvantitet. Som en høyt utdannet befolkning og nasjon med høy levestandard har vi kunnet satse på kvalitet. Dette har vi gjort på en rekke områder. Det er summen av denne satsningen som gir våre styrker anerkjennelse i operasjoner, både nasjonalt og internasjonalt.

La meg starte med kvaliteten hos personellet.

Allmenn verneplikt

Jeg lar meg stadig imponere av våre vernepliktige. Svært mange ønsker å gjøre sin plikt, men når Forsvarets behov er lavere, er det dessverre mange som ikke får muligheten til å gjennomføre førstegangstjeneste. De som gjennomfører, er virkelig noe av det beste Norge kan stille med av ungdommer. Godt utdannet med en god blanding av teoretisk og praktisk erfaring, gode i språk, verdensvante, ved god helse og svært godt motiverte.

I 2016 skriver vi historie når vi til sommeren tar imot de første vernepliktige jentene til førstegangstjeneste etter ny lov om allmenn verneplikt. Vi har hatt en økende andel kvinner i Forsvaret i mange år. Jeg forventer ikke en dramatisk økning fra sommeren. Jeg er glad for at vi nå også blant kvinnene har muligheten til å plukke ut de best egnede for Forsvaret.

Jeg har ved flere anledninger trukket fram eksempler fra Grensevakten for å synliggjøre kvaliteten og profesjonaliteten til våre soldater i førstegangstjeneste. I oktober i fjor hadde jeg med meg formannen i Militærkomiteen i Nato på besøk til Grensevakten. På Korpffjell stasjon fikk han en 30 minutters orientering fra en menig vaktssoldat. En orientering om Grensevakten, om stasjonen, om hans oppgaver, og hvordan den informasjonen han samlet ble rapportert til det operative hovedkvarteret i Bodø og var en brikke i det store puslespillet «situasjonsbildet» i våre nærområder. Dette gjorde soldaten på engelsk – helt uten manus og uten frykt for generalen og admiralen. Litt senere samme dag kjørte vi med RIB på Pasvikelven. Båtføreren var en ung jente. Etter å ha gitt oss sikkerhetsbriefen, avsluttet hun kontant: «Admiral/general – husk at her om bord, er det *jeg* som er sjefen, og skulle noe skje, må dere gjøre nøyaktig som *jeg* sier».

Eksemplene viser blant annet at soldater under førstegangstjenesten utfører meningsfulle og viktige funksjoner, at de fremstår ansvarsbevisste og profesjonelle og ikke minst har forstått sin rolle. Det er blant disse vi rekrutterer til videre tjeneste i Forsvaret, enten som vervet, befal eller offiser. De som dimitterer fra førstegangstjenesten og går tilbake til sivile yrker, har fått med seg mange verdifulle erfaringer. Gjennomført førstegangstjeneste er i dag et kvalitetsbevis. Som individer er de selektert – som soldater er de testet og gitt ansvar. Vi gir dem stor anerkjennelse, og det bør alle arbeidsgivere gjøre når de vender tilbake i arbeidslivet.

Militær ordning

Fra 1. januar i år startet vi innføringen av den nye militærordningen. Forsvaret trenger større mangfold i kompetanse. Vi trenger flere spesialister. Vi ønsker at personellet vårt skal stå lengre tid i stillingen, for der i gjennom å ytterligere øke kvaliteten på våre soldater.

Den nye militære ordningen skal svare på disse utfordringene. Det er to komplementære befalskorps. For det første er det offiseren som er generalisten med en akademisk utdanning og en grundig lederutdanning.

Den andre er spesialisten, enten han er vervet eller befal. Han eller hun har en fagutdanning eller lang praktisk erfaring. De er kurset i utøvende lederskap ut fra det nivået de arbeider på.

Vi bygger på systemet som finnes i en rekke andre Nato-land, men det er tilpasset vår kultur. Meningen er at dette skal gi oss både bredde- og dybdekompetanse i organisasjonen. Systemene skal gi livslang karrieremuligheter for begge korps.

Implementeringen startet allerede i fjor ved utnevning av sersjantmajorer og flaggmestre i forsvarsgrenene og i enkelte andre deler av virksomheten. Det var motiverte majorer/oberstløytnanter som konverterte til de høyeste gradene innen spesialistbefal.

Jeg har stor tro på den nye ordningen. Jeg tror ordningen vil gi organisasjonen et løft og bidra til å løse de utfordringen jeg nevnte tidligere. Verdien av at vi gjør det, er stor. Et eksempel på det er at SACEUR har invitert seg selv for å komme å snakke med våre sersjantmajorer/flaggmestre i nær fremtid.

Utdanning

Forsvaret har tradisjon for livslang læring. Der er utdanningsinstitusjonene våre som er grunnlaget for denne læringen og således grunnlaget for kvaliteten i vårt personell. Det er her vi tilfører fagkompetanse, det er her vi tilfører holdninger gjennom Forsvarets verdigrunnlag.

Krigsskolene er en kombinasjon fagutdanning, profesjonsutdanning og lederutdanning. Dette har gjennom årene gitt oss dyktige ledere med solid fagkunnskap. Du møter dem rundt i hele Forsvaret – lojale, dyktige, engasjerte, reflekterte, og løsningsorienterte. I internasjonale stillinger og operasjoner blir de vedsatt og respektert og bidrar sterkt til at norske avdelinger i stadig større grad er foretrukne samarbeidspartnere.

Krigsskoler og fagskoler benytter offiserer og befal i utdanning og veiledning. Vekselvirkningen mellom operative avdelinger og utdanningsavdelinger gir økt læring for alle parter. I tillegg blir skolens befal og offiserer en viktig styrkebrønn for beredskapen til operative avdelinger.

Forsvarets utdanning har i dag høy status, og dette bidrar både til god rekruttering, høyt kvalifiserte studenter og til kvalifiserte og motiverte ansatte i utdanningsinstitusjonene.

Vi må erkjenne at utdanningen vår koster mye. Krav til effektivisering og innføring av ny militær ordning gjør det nødvendig å vurdere både innholdet, omfanget og organiseringen av vår utdanning for fremtiden. I min fagmilitære anbefaling var jeg klar på at vi må vinne erfaring med innføringen av ny militær ordning før vi gjør store endringer i dagens utdanningsordning. Utsiktede konsekvenser som svekker rekruttering, kvaliteten på utdanningen eller fleksibiliteten i operative miljøer, må vi unngå.

Trening og øvelser

Der utdanningen fokuserer på enkeltindividet, så skal trening og øvinger bidra til å sette sammen enheter og avdelinger til det ønskede kompetansenivået. Oppgavedeling, samhold, arbeid mot felles mål og hvor øvingens formål er å løse oppgavene til Forsvaret i fellesskap.

Kvalitet i trening og øving styrker evnen til å mestre strid. Middel for å teste konsepter og planer, og et middel for å demonstrer evne og kampkraft.

Erfaringene fra internasjonale operasjoner er at vi har et betydelig bedre bilde i dag på hvilke krav vi må stille til våre soldater og avdelinger. Erfaringer fra internasjonale operasjoner gjennom disse kravene har bidratt til å heve nivået i hele Forsvaret.

Samtidig har vi økt antall avdelinger vi sertifiserer internasjonalt. Red Flag for Luftforsvarets enheter. FOST (Flag Officer Sea Training) programmene i Storbritannia for marinefartøyer, og nå også VJTF og Nato Response Force systemet knyttet til landavdelingene.

Øvelser som fellesoperative arenaer, Joint Viking i Finnmark, Noble Jump i Polen og Cold Response som vi nå er i forberedelsesfasen med, er med å teste alle våre konsepter og planer. Ikke bare avdelingene, men også systemene bak de som mobilitet og logistikk. Det at vi får med internasjonale avdelinger, gir mer verdifull læring og erfaring – i tillegg til at vi tester ut interoperabilitet med samarbeidene nasjoner.

I 2018 skal Norge arrangere High Visibility Exercise på vegne av Nato. Det er en Nato-øvelse på norsk jord hvor vi er vertskap. Dette vil være en *artikkel 5-øvelse*, hvor vi blant annet får testet mottak av allierte forsterkninger og får fokus på våre områder.

Materiell

Jeg har tidligere beskrevet behovet for å erstatte noen av plattformene, da de har nådd sin levealder. Forsvaret har imidlertid mye moderne materiell som er på høyde med de beste. Fregattene og korvettene med nasjonal sjømålsmissil leverer over forventningene. C-130 Hercules, det nye transportflyet gjør det samme. NH90, er som jeg nevnte tidligere, nå operativ i kystvaktrollen, og det er et meget godt helikopter.

I september i fjor tok vi imot de første av 144 moderniserte CV90-kampvogner, og de første norske F-35 kampfly, som ble levert før avtalt tid. I media spekuleres det på reduksjoner i antall F-35. F-35 er det viktigste våpen for fremtidens forsvar, det er det som skal styrke vår operative evne. Tallet 52 er et resultat av omfattende analyser ut i fra både oppgaver og trusler. Tallet står seg gjennom nye tester, og noe av det siste jeg vil anbefale, er reduksjoner i antallet F-35. En slik reduksjon vil svekke vår operative evne.

Vi har en baugbølge med investeringsbehov foran oss. Dette må adresseres i ny langtidsplan for forsvarssektoren. Veivalg er nødvendig.

En ny materielletat skal ta frem materiell for forsvarssektoren. Jeg kjenner dem som jobber der, og det er god kvalitet på personellet. Jeg har store forventninger til etaten, at de leverer nytt materiell med høy kvalitet, både raskere og til lavere kostnad enn det vi evnet å gjøre innenfor egen organisasjon.

Utfordringer i det kortsiktige perspektiv

Det er ønskelig å innfri målsetningene i gjeldende langtidsplan. Denne gangen vurderer jeg det som meget vanskelig, da mange forutsetninger har endret seg på veien.

Innfasing av F-35, omstilling av Luftforsvaret, og klargjøring av Ørlandet, som er de viktigste forholdene, er i rute.

Forsvarets effektiviseringsmål er utfordrende nå mot slutten av perioden. Gevinstene er allerede tatt ut, noe som kan gi en minus som må dekkes på andre måter.

Avbyråkratisering og effektiviseringstiltak (AB&E-tiltak), som er pålagt alle i staten, var et ukjent begrep ved inngangen til 2013. Tiltakene har ved utgangen av 2016 redusert driftsbudsjettet i Forsvaret med cirka 490 millioner kr.

Sprekkdannelser i F-16, sammen med uforutsette tiltak innen IKT, har resultert i 240 millioner kroner i ekstra utgifter i 2015.

Valutasvingningen (svakket norsk krone) har gitt Forsvaret en ekstra utgift på 370 millioner kr i 2015.

Ved inngangen til 2016 er driftssituasjonen mer enn 1 milliard dårligere enn forutsatt i LTP for perioden. Regnskapet vil fortsatt være i balanse, salderingsposten er fortsatt redusert vedlikehold og nedbygging av lagerbeholdning. Dette vil imidlertid ikke være tilstrekkelig, og redusert aktivitet er uunngåelig.

I min gjennomgang har jeg søkt å vise at vi etter tiår med omstilling har mye bra i Forsvaret.

Endringer i verden rundt oss har gitt flere utfordringer for Forsvaret, både på kort og lang sikt. I mitt fagmilitære råd anbefaler jeg hvilke grep vi må ta for å få det Forsvaret vi trenger.

Med utsiktene for norsk økonomi kan mitt fagmilitære råd fortone seg som en uoverkommelig hindring. La meg derfor understreke muligheten for å dele opp utfordringen og løse den bit for bit.

Det viktigste å starte med er å styrke driftssituasjonen til Forsvaret, slik at vi kan etablere en tilfredsstillende beredskap på den strukturen vi allerede har.

Som jeg sa under fremleggingen av FMR, kan deler av fornyingsbehovet skyves ut i tid, såfremt man identifiserer og aksepterer den risiko vi tar.

Som jeg gav klart uttrykk for i FMR, må det gjøres veivalg og settes en retning for Forsvarets utvikling. Ut i fra retningen må vi være pragmatiske i å fastslå når og hvordan fornyingsbehovet kan løses.

Norge er en liten nasjon – også i militær sammenheng. Vår posisjon, innflytelse og relevans er tuftet på kvalitet – på materiellet og på personellet. Uavhengig av retning i ny LTP er det viktig å ta vare på denne kvaliteten i det bestående. Hvis vi ikke gjør det, har vi intet å bringe til torgs i alliansen!

Takk for oppmerksomheten.